

BÜTÜN ESERLERİ - I

Gülten Akın (Yozgat, 23 Ocak 1933 – Ankara, 4 Kasım 2015). 1955'te Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1956'da Yaşar Cankoçak'la evlendi. Avukatlık ve öğretmenlik yaptı. 1980 sonrası İnsan Hakları Derneği, Halkevleri, Dil Derneği gibi demokratik kitle örgütlerinde kurucu ve yönetici olarak çalıştı.

Şiirleri İngilizce, Almanca, Flamanca, Danca, İtalyanca, Bulgarca, Arapça, Lehçe, İspanyolca ve İbraniceye çevrildi, çeşitli akademik çalışmalara konu oldu. Kırkı aşkın şiiri bestelendi. Kimi kısa oyunları yurtiçinde ve yurtdışında sahneye kondu. Şiir kitaplarıyla pek çok edebiyat ödülü aldı. 2004 TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı'nın Onur Yazarı seçildi. 2006 Yunus Emre Şiir Ödülü'nü, 2008 Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nü, 2008 Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Sanat Hizmet Ödülü ve 2014 Metin Altıok Şiir Ödülü'nü aldı.

Kitapları

Şiir: *Rüzgâr Saati* (1956), *Kestim Kara Saçlarımı* (1960), *Sığıda* (1964, TDK Şiir Ödülü), *Kırmızı Karanfil* (1971), *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı* (1972, TRT Ödülü), *Ağıtlar ve Türküler* (1976, Yeditepe Şiir Armağanı), *Seyran Destanı* (1979), *Seyran* (1982, Toplu Şiirler, 1992 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü), *İlahiler* (1983), *İzlediğimiz Sular* (1991), *Sevda Kalıcıdır* (1991, Halil Kocagöz Ödülü), *Toplu Şiirler 1956-1991* (1995), *Sonra İşte Yaşlandım* (1995), *Sessiz Arka Bahçeler* (1998, 1999 Antalya Altın Portakal Şiir Ödülü), *Uzak Bir Kıyıda* (2003, Dünya Kitap Ödülü), *Sevdiğim Yaz Geldi Yine* (2003, Seçme Şiirler), *Kuş Uçsa Gölge Kalır* (2007), *Celâlıler Destanı* (2007), *Deli Kızın Türküsü* (2012, Seçme Şiirler), *Beni Sorarsan* (2013).

Düzyazı: *42 Gün* (1986), *Şiiri Düzde Kuşatmak* (1983), *Şiir Üzerine Notlar* (1996), *Toplu Oyunlar* (1997).

Gülten Akın'ın
YKY'deki kitapları:

- Sonra İŖte YaŖlandım (1995)
Toplu Ŗiirler 1956-1991 (1996)
Ŗiiri Düzde KuŖatmak (1996)
Ŗiir zerine Notlar (1996)
Sessiz Arka Bahçeler (1998)
Uzak Bir Kıyıda (2003)
Kırmızı Karanfil - Toplu Ŗiirler I • 1956-1971 (2004)
Ağıtlar ve Türküler - Toplu Ŗiirler II • 1972-1983 (2004)
Uzak Bir Kıyıda - Toplu Ŗiirler III • 1991-2013 (2004)
KuŖ Uçsa Gölge Kalır (2007)
Celâliler Destanı (2007)
Beni Sorarsan (2013)
Bütün Eserleri - I (Delta, 2019)

Dođan KardeŖ

- Deli Kızın Türküsü - Seçme Ŗiirler (2012)

GÜLTEN AKIN

BÜTÜN ESERLERİ
I

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5405
Delta - 24

Bütün Eserleri - I / Gülten Akın

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzeltili: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: İlknur Efe - Gülçin Erol

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Telefon: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

1. baskı: İstanbul, Temmuz 2019
ISBN 978-975-08-4524-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2018
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

17 • Önsöz
Güven Turan

KIRMIZI KARANFİL (1956-1971)

RÜZGÂR SAATİ

- 39 • Yitikler Gecesi
40 • Rüzgâr Saati
41 • Kör Aynadan İnce Kıza
43 • Yeniden
44 • Deli Kızın Türküsü I
47 • Deli Kızın Türküsü II
48 • Deli Kızın Türküsü III
49 • Anneçik
50 • Bir Mevsim Bir Dal İki
Serçe
51 • Kuş Uykusu
52 • Elma-Serçe-Çocuk
53 • Bir Karınca Başını
Çevirdi
55 • Sonbaharda Bir Salı
55 • Kaza
56 • Çocuğun Ölümü
57 • Geceyarısından Sonra
58 • Son Şiir

- 59 • Havada Bir Hoş
Aydınlık
60 • Alaca Dağlarda Sarı
Çiçek
61 • Bu Şiir Öğretmen
Nevin'e
63 • Ölmek-Yaşamak
64 • Yağmur Altındaki Adam
65 • Kaldığı Yerden
66 • Affet Gitsin
67 • Kendi Yalnızlığında
Unutulmuş
68 • Buz Üstüne Şiir
69 • Siyah-Beyaz
70 • 8 Kasım
71 • Kadınsı
72 • Kaprisli
73 • Uzun Yağmurlardan
Sonra
74 • Çağrı
75 • Yağmurlu
KESTİM KARA SAÇLARIMI
83 • Kestim Kara Saçlarımı
84 • Alır Mavi Atlar Düşlere
Götürür
86 • Koçaklama

- 87 • O Elindekini
 88 • Eski Karanfil
 89 • Yıldız ile Boşluktaki
 Adam
 90 • Başka Yaşama
 91 • Eksik Yapı
 92 • Ayrılar Gemisi
 92 • Gülünç
 93 • Yalnızlık Camları
 94 • Kesik
 95 • Dağ Havası
 97 • Kaplan
 98 • Güz Yeli
 99 • O
 101 • Oyun
 103 • Yalnız Kız
 104 • Pazar
 105 • Aşk
 106 • Acı İçin Karşılama
 107 • Kurt
 108 • Dönme Kapısı
 109 • Pansiyon
 109 • Kırmızı Şemsiyeli
 Kadın
 110 • Güvercinli Kadın
 111 • Sorumlu Kadın
 112 • Dönmesiz
 113 • Eskiyen Karısı
 Adamın
 114 • Hele
 115 • Murat
 115 • Selim'in Ayağı
 116 • Ayrılar Çocuğu
 117 • Biri Kötü mü
 118 • Ağustos Aydını
- SİĞDA*
 121 • Sığda
 122 • Gücenik Yoksul
 Günler
 123 • Üşümekten Değil
 Korku
 124 • Ayıklama
 125 • Bir Kayığa Biner
 Geceleri
 126 • Açık
 126 • Yağmur Yağmur
 127 • Sivas
 127 • Gölde
 128 • Küçük Kızlarla İhtiyar
 Sığınlar
 129 • Küsen At
 130 • Savrulup Gittiği
 131 • Ölünen Nehir
 132 • Her Şey Ölümün
 132 • Uyku Üstü
 133 • Duvarda I
 134 • Duvarda II
 135 • Duvarda III
 136 • Duvarda IV
 137 • Dev Gitgide Ağır
 138 • Kim Neyi
 139 • Kaçış
- KIRMIZI KARANFİL*
 143 • Güz
 145 • Kış
 146 • İlkyaz
 148 • Yaz
 151 • Ellas
 153 • Anadolulu Ellas'la
 Heykeller

- 156 • Kar Kar
 157 • Ay Sarı Ay, Usul Ay
 159 • Dağlarda Susma
 160 • Akıl İçin Yergi
 161 • Bir Salı Yola Çıkış
 162 • Kumrulu Ellas
 163 • Çember
 164 • Bir Tutsağa Üç Efendi
 166 • Orman Şiirleri
 168 • Sürgüne
 170 • Dokuzunda Oğlan
 171 • Düz Ovada
 172 • Güneş Odasının
 Anahtarları
 173 • Pas
 174 • Kadından Çocuğa Bir
 Sinek
 176 • Kadın Olanın Türküsü
 177 • Kocakarı Ağıdı
 178 • İstanbul'da Bir
 Pazardan Bir
 Pazartesiye
 181 • Yolum Dağlara
 183 • Oğlanın Türküsü
 185 • Küçük Kızın Türküsü
 187 • Atın Türküsü
- AĞITLAR VE
 TÜRKÜLER
 1972-1983**
- AĞITLAR VE TÜRKÜLER**
- 195 • Kargış Ağıt
 196 • Ağıt
 197 • Ayvaz Ağıdı
 198 • Avcı Osman Türküsü
 199 • Sis Türküsü
 200 • Ağıt
 201 • Semonun Kardaşını
 Arama Türküsü
 202 • Ağıt
 203 • Şu Giden Atlıya Türkü
 204 • Yol
 206 • Biriken
 207 • Nereye
 208 • Kışlalar Doldu Bugün
 209 • Atlı Arı
 210 • O Kadınlar İçin Beşli
 Sekizli
 211 • Hurç
 212 • Mernuşun Türküsü
 213 • Sesli Ağıt
 214 • Annesi Çalışan
 Çocuğun Ağıdı
 214 • Dev İçin Türkü
 215 • Öğretmen Türküleri
 217 • Ayı ile Çingenenin
 Türküsü
 219 • Yüksek Evde Oturanın
 Türküsü
 220 • Yalınayak Türkü
 221 • Yaşlanmayan Bir
 Kadına Türkü
 222 • Konuş
 223 • Öfke Ağıdı
 224 • Bebek İçin Karşılama
 226 • Havada Kar Kokusu
 228 • Zalımsın
 229 • O Beyler
 229 • Sondeyiş

SEYRAN DESTANI

- 233 • Sunuş
 237 • Birinci Bölüm
 241 • Çorum'dan Gelirik
 243 • Yozgat'tan Gelirik
 247 • Kars'tan Gelirik
 251 • Kırşehir'den Gelirik
 254 • Sivas'dan Gelirik
 257 • Hakkâri'den Gelirik
 260 • Van'dan Gelirik
 264 • Dellocan
 265 • İkinci Bölüm
 267 • Natoyolu
 272 • Ayşe Anasını Göremez
 275 • Gümüş Gelin Kasapta
 277 • Temeline
 282 • Turunculu Yeşilli
 284 • İbrahim
 285 • İbrahim'in Dedesi
 286 • İbrahim Vurulduğunda
 287 • İbrahim İçin Söylence
 290 • Ertuğrul Ağdı
 292 • Güler ile Alicik
 295 • Tavanına
 296 • Ankara Ankara Güzel
 Ankara
 299 • Hünkâr Ana Soruyor
 300 • Hünkâr Ana Mevsim
 Sonu Satışlarında
 301 • Sayılmıyor Kaç Yolun
 Çatındayız

İLAHİLER

- 305 • Bunalan Ozan İlahisi
 306 • Sardunya
 307 • Alaz Toruna Ninni
 308 • Sabır İçin İlahi

- 309 • İnanan İçin İlahi
 310 • Gül İçin İlahi
 311 • Eflatun İlahi
 312 • Eller İlahisi
 313 • Demirle Pas Arasında
 İlahi
 315 • Acılar İçin İlahi
 316 • Atriyo İlahi
 317 • "Tatvan'da denize
 uzak"
 318 • Behçet İçin İlahi
 320 • Şifahi
 323 • Bir İncekara Küçücük
 Oğlana İlahi
 325 • Sarı Gelin Türküsü
 326 • Varı Sevdası Olana
 İlahi
 327 • Asılanlar Kentine Ağıt
 328 • Susanlar İçin İlahi
 329 • Irmağa Karşı İlahi
 330 • Ansızın Gelen İçin
 İlahi
 331 • Dereye İlahi
 332 • Dizeler
 333 • Timsah
 334 • İğneli Dost
 335 • Bedrettin Koçaklaması
 336 • Korku İçin İlahi
 337 • Karşıkorku İçin İlahi
 338 • Yaralı
 339 • Yönetene Türküz
 340 • Sevi Dizeleri
 341 • Genco İçin İlahi
 342 • Bir Eski İstanbullu
 Ağzından İlahi
 343 • Taş İlahi

42 GÜNÜN ŞİİRLERİ

- 349 • Sonrasında
 351 • Avlu
 353 • Avlu
 357 • Sofra
 358 • Sofra
 360 • Gülerken Yüzün
 361 • Gülerken
 363 • Solum Yetmiyor
 364 • Salıverilmiş
 367 • Yarın
 368 • Ötekilerin Anası
 371 • Sis
 372 • Onur
 374 • Konuşabiliriz
 376 • Red
 377 • Bana Yeniden Gülümse
 379 • Mahkemede
 382 • Kargış
 385 • Yargının Öte Yüzünde
 387 • Görüldü
 388 • Sevda İçinde
 390 • Güz Fotoğrafları
 391 • Av
 394 • Şeytan
 397 • Resim Yapan Çocukla
 Ozan
 398 • Bitimsiz Gecenin
 Destanı
 402 • Ahmet Bey
 405 • Sarı Kız
 408 • Dar Gelir
 409 • Son Görüş
 412 • Hey Koca Basın
 416 • Juan ve Pedro
 Almonte'nin Anası

419 • Büyü

420 • Büyümeye Hayır

MARAS'IN VE ÖKKEŞ'İN
DESTANI

- 425 • "Bir Komogenim
 ben..."
 427 • 22 Şubat 1919
 430 • 23 Şubat 1919
 431 • 30 Ekim Perşembe
 433 • 31 Ekim 1919
 437 • 8 Kasım 1919
 442 • 1 Kasım 1919
 442 • 2 Kasım 1919
 443 • 24 Kasım 1919
 444 • 13-14 Kasım Gecesi
 447 • 28 Kasım 1919
 452 • 4 Aralık 1919
 453 • 2 Ocak 1920
 454 • 20 Ocak
 455 • 21 Ocak 1920
 456 • 23 Ocakta
 456 • 26 Ocakta
 457 • 1 Şubatta
 458 • 6 Şubatta
 459 • 8 Şubat 1920
 460 • 11 Şubat 1920
 461 • 12 Şubat 1920

UZAK BİR KIYIDA
1991-2013

SEVDA KALICIDIR

Balkon

- 473 • Kış Yolculuğu
 474 • Yorgun Sevi

- 475 • Sevda Kalıcıdır
 476 • Rölans
 477 • Telefon
 478 • Mise en Scéne
 478 • Ben Seni
 479 • Ters Çingene
 483 • İkilem
 483 • Barınak
 484 • Kıyamet
 484 • Babası Uzakta Öldü
 485 • Arka Bahçe
 486 • Irmak
- Kent*
 491 • Akvaryum
 492 • Gel Dirilt Değiştir
 493 • İstanbul - Su İlahi
 494 • Susarak
 494 • Yanlış Abdal
 495 • Dedem Öldüğünde
 496 • Çocukları Eşit Tutun
 497 • Savaşı Beklerken
 498 • Barok
 499 • Mavi
 499 • Kın
 500 • Yılmaz Güney İçin
 503 • Günün Tanığı
 504 • Seni Sevdim
 505 • Tükenmiş Çareleri
 507 • Tel Örgüde Sarı
 Çiğdem
 509 • Mapusta Ölen Bir Dost
 İçin Anmalık
 510 • Kuş
 511 • Zıندانlar
 Boşlamadıkça
- 512 • Gün Alnacında
 513 • Aşağı Cinbolatlı Musa
 Akbaba'nın Sağ
 Koluna Ağıt
 514 • Paris
 515 • Sevgili Dünya
- SONRA İŞTE YAŞLANDIM*
 519 • Kısa Şiir / bir
 519 • Ayrıntular İlahisi
 520 • Kısa Şiir / iki
 520 • Kum
 521 • Kısa Şiir / üç
 521 • Çöl
 522 • Kısa Şiir / dört
 522 • Kısa Şiir / beş
 522 • Dil Altı
 523 • Kısa Şiir / altı
 523 • Kısa Şiir / yedi
 523 • İzler
 524 • Kısa Şiir / sekiz
 524 • Melahatanım
 525 • Sesin Beni
 525 • Öteki Telefon
 526 • Osman Hamdi Bey
 527 • Kısa Şiir / dokuz
 527 • Kısa Şiir / on
 527 • Kısa Şiir / on bir
 527 • Kısa Şiir / on iki
 528 • O Bahçe O Kadınlı
 529 • Ev
 530 • Kısa Şiir / on üç
 530 • Perili Köşk
 531 • Kısa Şiir / on dört
 531 • Kent Bitti
 532 • Kısa Şiir / on beş

- 532 • Bellek İle Ölüm
 533 • Aksata
 534 • Kısa Şiir / on altı
 534 • Seher
 535 • O Çocuklar
 536 • Masal
 536 • Kısa Şiir / on yedi
 537 • Karşı-Tele Sır
 539 • Karşı-Tele Kendim
 540 • Karşı Ekran
 540 • Hoşçakal
 541 • Karşı-Telesekreter
 ya da Liza
 542 • Bir Sabah Çekimi
- SESSİZ ARKA BAHÇELER*
 547 • Leyla
 548 • Balina
 549 • Yeşil Arka Bahçeler
 550 • Siklamen İlahi
 551 • Tuhaf Bir Aşk
 552 • Benzeş
 552 • Yanlıklar
 553 • O Zaman
 553 • Mutlu Bir Güne Ön Şiir
 554 • Çay
 555 • Gecekuşu
 556 • Dügün ve Kar
 557 • Düş
 558 • Eski Nine
 559 • Yürüyüş
 559 • Seyirlik
 559 • Sözleri Kuş Kadınlar
 560 • Saklayan Kadınlar Şiiri
 560 • Düşleri Çıkmayan
 Kadınlar
- 561 • Pratik
 561 • Evdeki Kadının Şiiri
 562 • Korkak Kadınlar Şiiri
 563 • Bölünen Kadınlar Şiiri
 563 • Konkenci Kadınlar
 564 • Yalnız Ölen Kızın Şiiri
 564 • Kapıcı Kadınlar Şiiri
 565 • Paylaşım
 565 • Oğlunu Soran Kadının
 Şiiri
 566 • Eksik Şiir
 566 • Anneler İlahisi
 567 • Kimse
 567 • İyi ki
 567 • Yapı
 568 • Kara Kadınlar Şiiri
 568 • Teşekkür
- UZAK BİR KIYIDA*
 571 • Öykü
 572 • Kar Soğuğu
 574 • Pazar
 575 • Yaz Odası
 576 • Üçüncü
 577 • Gece Şiirleri
 579 • Aşk ve Pas
 579 • Göl
 580 • Gülümserdim
 580 • Son Kuş
 581 • Üç Flâmingo
 581 • Kabuk
 582 • Sözcükler
 582 • Dalgıç
 583 • Kuşbaz
 583 • Orda Kaldım
 584 • Yaz

584 • Olga

585 • Mutlu Bir Güne Şiir

586 • Nahit Hanım

588 • Kızkırgın

588 • Saf

589 • Kırmızı Patikler

590 • F

Mavi Kuş

593 • Mavi Kuş

604 • Deprem Savaş ve
Çocukların Tanrısı*KUŞ UÇSA GÖLGE KALIR*

610 • Utanç

611 • Leke

612 • Anılar

613 • Bağlar

616 • Ağu

617 • Körleşme

620 • Sapak

623 • Şehrazad

625 • Dersler

627 • Adagio

629 • Hırka

630 • Park I

632 • Park II

633 • Güvercin Ağıdı

635 • Sinopsis

638 • Aşk ve Sıla

640 • Sorular I

642 • Sorular II

643 • Taş

644 • Bir Adam Söylencesi

*CELÂLİLER DESTANI*649 • *Sunu*

651 • Nerde İnsan

652 • Aşiret

656 • Canik Sancağı
Ayanından

663 • Saray

666 • Kanunname

669 • Kuyucu

672 • Maksut Bey Oğlu Yusuf

675 • Baskında Bir Ana

680 • Ah Ülke

*BENİ SORARSAN*683 • *Önsöz Gibi:**Ağır, çok ağır bir dünya*

685 • Beni Sorarsan

686 • Çiçek Gibisin

687 • Çocuklar

687 • Gidenler İçin

688 • Öteki Zaman

688 • Kara Gözlükler

688 • Tek Dize

689 • Diyaliz

690 • İktidar I

690 • İktidar II

691 • Bahtımın Yıldızı

692 • Öteki Sorular

692 • Gömlek

693 • Veda

693 • Asude

693 • Şiir

694 • O Kadınlar

695 • Berlin

695 • Hiç

695 • Çile

- 696 • Döner Ayna
 697 • Leylâ
 697 • Kimi
 698 • Çatlak
 699 • Kendisi
 700 • Zehir
 701 • Dindim
 702 • Susma
 702 • Eksik
 703 • Sözcükler
 703 • Onlar
 703 • Bir Gün
 703 • Kabuk
 703 • Düş
 704 • Ses-Gölge
 705 • Siz
 705 • O Duvar
 706 • Ya
 706 • Kara
 706 • Artık
 706 • Biz
 707 • Neyi
 709 • *Frankfurt Kitap Fuarı
 Kapanış Konuşması*
- ŞİİRİ DÜZDE KUŞATMAK**
- 717 • Önsöz
 721 • Sanatın İşlevi I
 723 • Sanatın İşlevi II
 725 • Sanatta Öz ve Biçim
 727 • Gerçekçilik
 729 • Bir Açıdan Bakmak
 733 • Kuşkuyla İnanç
 735 • Ürün
 737 • Şiir Ürünü
 739 • Sanatın Öğretimi
 741 • Sanatta Ulusallık
 Sanatta Evrensellik
 743 • Yaşam ve Şiir
 746 • Uygarlık-İlkellik
 Üstüne
 749 • Çağdaş Yazın ve Folklor
 752 • Korkuluksuz Köprü
 755 • Akarsu Çıkmaz
 Tanır mı?
 759 • Zorunlu Bir Yanıt
 764 • Yoz Şiirden Diri Şiire
 769 • Halkın Damarına
 Bağlanan Şiir
 774 • Kadın Yaratıcılığında,
 İnsanca Duyarlığa Evet
- OZAN YAZILARI**
- 783 • Dost mu Düşman mı?
 787 • Dîvan
 790 • Necatigil Şiirinden
 Geçerek
 793 • Somutlama
 795 • İncelik
 797 • Okuma Üstüne
 800 • At Filminin Ozanca
 Görünümü
 802 • Düşünüyor muyum,
 Öyleyse Var mıyım?
 806 • Fareli Eve Ozan
 Durmak
 809 • Bir Bölük Turna
 812 • Anayasa ve Şiir
 815 • Sevgiyle

OZAN KONUŞMALAR

- 821 • Gizlerin ve Kaygıların
Gölgesinde
- 828 • Çılgılık ve Şiir
- 831 • İnce Şeyleri Anlamak
- 834 • Kültür Üstüne
- 839 • Düşünme ve Yaratma
Özgürlüğü

SÖYLEŞİLER ANLATILAR

- 847 • Yazdıkça Yaşama
Katılacağız
- 850 • Geleneğe Var Olanımızı
Yok Sayıp Batı'dan
Temellenmeye
Çalıştık
- 857 • Ürün Gerçekleşince
Kaynağına, Halkın
Yaşamına Döner
- 862 • Türk Toplumcu
Şiirinin Kökeni
- 865 • Biz Ozanlara
Ütopyalar Kaldı
- 869 • Korkuluksuz Köprüde
Yürüyorum
- 872 • Şiirde Gelenek
- 875 • Bir Sardunya
Arsızlığıyla Direniyoruz
- 880 • İnce Şeylere Yolculuk
- 884 • Yaşam Öyküsü
- 892 • Acıya Yenik Değiliz,
Ne Ben, Ne de Şiirim

ŞİİR ÜZERİNE NOTLAR

- 907 • İlk Not

*TÜRK ŞİİRİNDE İÇERİK
GELİŞİMİ ÜSTÜNE NOTLAR*

- 911 • Fazıl Hüsnü Dağlarca
- 922 • Behçet Necatigil
- 927 • Cahit Külebi
- 932 • Necati Cumalı
- 938 • Ceyhun Atuf Kansu
- 944 • Attilâ İlhan
- 951 • Ahmed Arif
- 958 • Orhan Veli
- 963 • Oktay Rifat
- 970 • Melih Cevdet Anday
- 974 • Edip Cansever
- 983 • Turgut Uyar
- 992 • Cemal Süreya
- 997 • Metin Eloğlu
- 1001 • Can Yücel

*TÜRK ŞİİRİNDE YAPI
ARAŞTIRMALARI*

- 1007 • Ahmet Haşim
- 1015 • Ahmet Hamdi
Tanpınar
- 1022 • Ahmet Muhip
Dıranas
- 1026 • Metin Altıok
- 1031 • Süreyya Berfe

SON YAZ NOTLARI

- 1039 • Gri Dîvan'la
1053 • Omayra'da
Murathan Mungan
1064 • Otağlar Odalar Odlar
1071 • Sözverici Koltuğu
–Mehmet Yaşın–
Koltuksuz İktidar
1081 • Barış Bıçakçı

TOPLU OYUNLAR

- 1091 • Batak
1101 • Kapılar Pencereleler
1109 • Çıkış
1119 • Babil'de Bir Kadın
1151 • Babil'de Bir Yusuf
1179 • Kızlar Değirmeni
1203 • Keloğlan

İKİ ŞİİR ARASINDA GÜLTEN AKIN

Dönemler, akımlar, şairler arası farklar bir yana, şiir iki kuptur yazının icat edildiği tarihten bu yana: Sözlü şiir ve yazılı şiir. Öyle ki, bu ayrıma dikkat edilmeden yapılan bir şiir çözümlemesi, bir şiir eleştirisi, yanlış sonuçların alınmasına, yanlış yargılara varılmasına yol açabilir. Sözlü şiir, yazının icat edilmediği tarihten beri süre gelmektedir. Buna yazının icadından sonra hâlâ yazıya geçmemiş toplumların şiirini de eklemek gerekir. Hatta, yazılı topluma dönüşmüş, şiiri yazılıyor olsa bile sözlü şiir geleneğinin öğelerini koruyan şiirler sözlü şiir içinde ele alınmalıdır. Bugün bile, “yazılı şiir”in öncülüğünü yapan ülkelerde, sözlü şiirin ağır bastığı şiirler yazan pek çok şair var.

Bizde ise, yazılı şiir henüz tam oturmamıştır. Çok az şair, çok az şiir var tam anlamıyla yazılı denebilecek. Her iki şiiri birleştirenler çoğunlukta bu arada. Hemen vurgulamam gerekir ki, yazılı şiir, örneğin Robert Herrick’in (1591-1674) “Kürsü” ve “Sandalye” gibi görsel şiir denemelerine karşın, on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak, başarısını Modernist şiirle göstermiştir. Bizde de asıl etkisini İkinci Yeni döneminde göstermesine karşın Nâzım Hikmet ve bazı şiirleriyle de Ahmet Haşim, yazılı şiirin ilk örneklerini vermiştir. Şunu mutlaka ama mutlaka vurgulamam gerekiyor: Sözlü şiir yazılı şiirin ilkel hali değildir. Ama galiba asıl şunu vurgulamam gerekiyor: Sanatta ve edebiyatta, hatta bütün kültür verimlerinde ilkel ve gelişmiş ayrımı yapmak yanlıştır, asıl bu ilkeliğin dik âlâsıdır.

Dönemleri, akımları da genelgeçer saymak bir başka yanlışlığa götürür bizi... Örneğin, 40’larla başlayan Garip şiiri, 50’lerin başlarında belki de en etkin, en kabul görmüş dönemini yaşıyordu. Bu konuşma diline ve dahası bu dilin klişelerine yaslanan bir şiirdi ama gene de yukarda belirttiğim yazılı şiirin bir parçasıydı. Ama unutmamak gerekir ki bu “popüler” hareketin dışında, bir başka damar daha şiire hayat veriyordu. Benim “kalıplı” (formal) diyeceğim Tanpınar’lı, Dıranas’lı, Cahit Sıtkı Tarancı’lı, Behçet Necatigil’li, Cahit Külebi’li bir damar...

Aslında, Garip de farklılaşmaya başlamıştı bile kendi içinde. Üç kurucunun şiirleri farklı çizgilerde yol almaya başlamıştı. Gene de “kanonik” kabul, sözünü ettiğim “kalıplılar” çizgisiydi.

Gülten Akın’ın şiir serüveni 1951’de ilk şiirinin yayımlanmasıyla başlar... 1956’da ilk kitabı *Rûzgâr Saati* çıkar... Kitabın, şairin henüz beş yıldır dergilerde ve gazetelerde görülüyor olmasına karşın, dönemin seçkin yayınevlerinden *Varlık*’ta yayımlanması önemlidir. Gülten Akın’ın şiir dünyasında kabul görmüşlüğüne delilidir. Bunda en önemli etken, kanımca onun “kalıplı” şiir çizgisi içinde yazmaya başlamasıdır. İlk şiir kitabındaki şiirlere “Türk şiir dünyasının neresinde duruyor, kimlerden el almış, el almakta?” sorusunu yönelttiğimizde ben ağırlıklı olarak Dıranas’ın ve özellikle de Cahit Külebi’nin edasını ve renklerini görmekteyim. Zaten, Gülten Akın üzerine yapılmış çalışmalarda bu Cahit Külebi etkisi vurgulanmakta. Ufak ufak başka şairlerin izleri de vardır. Örneğin “Deli Kızın Türküsü I”deki “Beyazın tam ortasında bekliyorum” dizesi (Delta, s.44) bana ister istemez “Cemal Süreya, ‘Gülün tam ortasında ağlıyorum’ dizesinin yer aldığı şiiri yayımlamış mıydı?” sorusunu sorduruyor. Açıkçası, bu soruyu tersinden, Cemal Süreya’ya yönlendirmek de mümkün elbette! Başka şairlerin şiirlerini çağrıştıran dizeler, şiirler üzerinde durmak istemiyorum çünkü Gülten Akın daha bu ilk kitabında, sonraki yılların, hatta 80’lerin Gülten Akın’ının (ki bu dönem onun şiirinde radikal değişikliklerin olduğu bir dönemdir) izlerini taşıyan dizeler ve imgelerle yüklüdür. Örneğin yukarda adını verdiğim “Deli Kızın Türküsü”: aynı başlıkta, Romen rakamlarıyla tanımlanan üç şiir var. Üç ayrı başlıkta tanımlanabilecek şiirler bunlar, bir bütün büyük şiir oluşturmuyor ama bir yandan da üç şiirdeki başkaldırı, diklenme edası, şiirlere bütünlük veriyor. Gene bu üç şiirde başlığında sözünü ettiğim “iki şiir”in ikisi de var. Bir yandan “kalıplı şiir”in, yazılı şiirin içinde sözünü sürdürürken, özellikle üçüncü şiirde sözlü şiirin, halk şiirinin, türkünün dili şiirin içine yerleşiyor: “Başlar biter kendi kendine o türkü// Yağmur yağar akasyalar ıslanır//... Beni ya sevmeli ya öldürmeli...” (Delta, s.48)

Gülten Akın’ın bu kitabında dikkatimi çeken bir öge de “kara” kelimesinin sıklığıdır. Şimdi, “genç biri olmasına kar-

şın çok karamsar şiirlerdeki 'ben' söyleminin kişisi, çekingen, ürkek..." gibi bir saptamada bulunmayacağım... Unutmadım daha, gençliğin bir döneminde bütün bu duyguların nasıl baskın olduğunu. Özellikle "kara" sıfatının baskınlığına bir boyun eğişle karşılık vermesini... Ve bu "kara"ya boyun eğişi, ikinci kitap daha başlığıya silip atıyor: *Kestim Kara Saçlarımı*.

Kestim Kara Saçlarımı, dönemin şiir kitapları konusunda çok seçkin bir yeri olan Yeditepe Yayınları'dan çıkar. Yıl 1960. İlk kitabın çıkışının üstünden sadece dört yıl geçmiştir. İlk kitabında şiirlerin altında tarihler vardı. İkinci kitaptaki şiirlerin altında tarih yok. Bu nedenle, kitaba adını veren ve kitabın ilk şiiri olan "Kestim Kara Saçlarımı" *sahiden* bu kitabın ilk şiiri mi, bilemiyorum. Ne var ki, bir yandan yeni bir tavır alışın, ilk kitaptaki çekingenliğin, içe kapanışın bir başkaldırıya dönüştüğünün işaretini çakıyor:

Uzaklı *dön* yakındı *dön* çevreydi *dön*
 Yasaktı yasaydı töreydi *dön*
 İçinde dışında yanında değilim
 İçim ayıp dışım geçim sol yanım sevgi
 Bu nasıl yaşamaydı *dön*

"Dön" sözlerini ben vurguladım... Bu "dön" komutları bir önceki kitabında da var, "Kaprisli" adlı şiirde:

Görülen şeylerin öte yüzündesin
 Karanlık öyle büyüdü sorma, *dön*
 Otlar ve böcekler halinde yaşamamız gerekse de
 Sorma, *dön*
 :::::::::::::::::::::
 Işık dursun büyük sular dursun
 Yıldızlara sahibolan dursun
 Sen sorma, *dön*
 :::::::::::::::::::::
 Yaprak yeşilini tüketecek şarkı eskiyecek
 Elbette unutan olacak bekleyen olacak
 Sen sorma, *dön*

.....

Böyle rüzgâra karşı akşamları
Yüreğim avcumda sonsuza dek
Sorma, dön

Bu şiirin altında bir hayli erken bir tarih var oysa: 1954! Her iki şiirde de “dön” aynı anlamda kullanılmış gibi görünüyor. Basit mi? Bence değil. Çok kolay değil bu şiirlerde “dönmek” fiilinin anlamını belirlemek. Örneğin *Ötüken Türkçe Sözlük*'te “dönmek” fiilinin karşılığı olarak 20 anlam/tanım verilmiş... Ben Gülten Akın'ın “sırt çevir”, “karşı çık” anlamında kullandığını düşünüyorum “Kestim Kara Saçlarımı”nda ama “Kaprıslı”de başka bir anlamda kullanıyor bana kalırsa. Burada daha da bulanık “dön” hatta ilkinin aksi. “Geri gel” ya da “gel” anlamında kullanıyor. “Kestim Kara Saçlarımı”nın edası da, bütünüyle karşı çıkışı veriyor zaten. Ancak, bir başka şiirde, “Ayrılar Gemisi”nde “dönem” düpedüz farklı kullanılıyor hem de “Kestim Kara Saçlarımı”na gönderme yapıyor, bir bakıma her iki şiiri yeniden okumaya ve yorumlamaya zorluyor:

Bunlar en mutlu günleri ayrılığımızın
Yanaşmadan özleminin limanlarına
Bir uzun hava içinde kendimiz kendimizin
Uzasın dönmenin saçları, çağırma uzasın

İlk kitapla ikinci kitap arasında bana çok ilginç gelen bir başka nokta da bence şu: ilkinde coğrafya hiç belirgin değildir. Ne çocukluğunun geçtiği Tokat ne yaşamakta olduğu Ankara belirlenir. Oysa *Kestim Kara Saçlarımı*'nda birden farklı kentler tanımlanmaya başlar. “Yalnızlık Camları”nda İstanbul, “Pansiyon” ve “Kırmızı Şemsiyeli Kadın”da İzmir şiirlerin önemli bir öğesi olarak görünür. Gariptir bu durum. Her iki kent de Gülten Akın'ın yaşadığı yerler değildir, olsa olsa gezmeye gittiği kentlerdir. Yabancıdır yani.

Gene de bu kitabın en önemli yanı Gülten Akın'ın (sonraki şiirlerinin de önemli bir izleği olan) kadın/erkek farklılığını ve farklılığın doğurduğu açık ya da gizli çatışmayı gündeme

getirmeye başlamasıdır. Süfrajat hareket kökenli radikal bir feminist çıkış değildir bu; “hümanist” bir çıkıştır. Öncelikle “insan olma”, “insandan sayılma” savaşıdır. Çocukluk çevresinden, o çevrenin erkeklerinden bilir, farkındadır Gülten Akın, bunun yenik başlanan bir savaş olduğunu. Gene de “kestim kara saçlarımı” deyişi bu savaşa başlamanın sloganıdır, adeta gemilerini yakan Tarık Bin Ziyat çıkışıdır. Aynı zamanda bir bilinçlenme halidir, “Eksik Yapı” şiirinde vurguladığı gibi:

.....

Bu hem beyaz hem erkek, şaşma gözlerinle
 Bu hem kara hem kadın, şaşma
 Tümsü olurlar bir beyaz bir kara
 Yadsırlar eksik çatılarını ne kadar görmezler
 .....

Burada özellikle üçüncü dizenin başındaki “tümsü” sözüne dikkat çekmek isterim. Çok açık: Kadın ve erkek (ztturlar, siyahla beyazdırlar) “tüm” olamazlar, ancak “tümsü” yani, “tüm gibi” olurlar. Bu kadın ve erkek arasındaki farklılığın kapanmayacağı gerçeğini sürekli vurgular Gülten Akın, özellikle anne-kadın bağlamı içinde yoğunlaştığında bu kopuşu da yoğunlaştırır.

Sığda 1964 yılında “kendi yayını” olarak çıkar... Gülten Akın ve Yaşar Cankoçak 1956’da evlenmişlerdir, Yaşar Cankoçak, kaymakam olarak 1958’de Kumluca’ya (Antalya) atanmış, yani iki genç yeni evli çift, “Anadolu’ya açılmışlardır”. Anadolu serüvenleri içinde Gülten Akın arka arkaya anne olur. Bu iki olgu Gülten Akın’ın şiirinde radikal bir değişimin, açılışın, tetikleyicisidir. Gene de *Sığda* bir ara kitaptır, bir geçiş kitabıdır, bütün keskin şiirlerine, dizelerine karşın:

O kadınlar kendini tüketme okullarının
 Ezberci küçük kızlarıdır, hiç değişmezler
 .....

“Gücenik Yoksul Günler”

Yorgun savaşçılarız, yengiler eskitti bizi

.....

“Üşümekten Değil Korku”

Kitabın en dikkat çekici şiirleri, “Yağmur Yağmur”, “Küçük Kızlarla İhtiyar Sığınlar”, “Duvarda I/ II/ III/ IV”, “Kim Neyi” bir sonraki kitabın, *Kırmızı Karanfil*'in (1971) şiirleridir. *Sığda*'da bir şiir daha dikkar çeker: “Sıvas”. Oysa, Kumluca'dan hemen sonra, Şavşat'a (Artvin) gitmişler, ardından Gevaş'a (Van) ... Tıpkı önceki İstanbul ve İzmir şiirleri gibi “Sıvas” bence bir muamma...

Sığda ile *Kırmızı Karanfil* arasında tam yedi yıl olduğuna dikkat çekmek isterim. Bu dönemde, Alucra (Giresun), Haymana (Ankara), Gerze (Sinop), Saray (Tekirdağ) vardır... Kitabın çıkışından bir yıl sonra Ankara'ya gelmeden, bir de Kahramanmaraş olacaktır Gülten Akın'ın coğrafyasında. Bu yerleşim yerleri içinde Alucra'nın Gülten Akın'ı en sarsan mekân olduğunu düşünüyorum. Giresun'a uzak, Karadeniz'in çılgın bitki örtüsü içinde kaybolmuş bir dağ kasabasıdır Alucra. Müthiş kapalı bir yerdir. Ama kitabın Gerze'ye kadar olan yaşamı kapsadığını düşünüyorum. 1968 yazında Gerze'de olduklarını biliyorum. Şiirlerden birkaçında doğrudan adı geçmese de Gerze anıştırması var... İlerde buna değineceğim. Ama kitabın ilk şiiri bana öyle geliyor ki Alucra...

“Güz”, Gülten Akın şiirinde bir dönüm noktasıdır. Bu şiirle Gülten Akın, “kalıplı” şiirinin çizgisinden bütünüyle kopartır kendini ve yazımın girişinde değindiğim “sözlü” şiirin alanında çalışmaya başlar. Bu, alışılmış, etkilenme, yineleme, taklit etme değildir. Gülten Akın müthiş bir iş yapar ve sözlü şiirin içindeki gizil “Modernite”yi açığa çıkartır, şiir dilini bu gizil güçle kurmaya başlar. “Güz” bir başyapıttır. (Hatta bütün *Kırmızı Karanfil* bir başyapıttır). Aynı zamanda organik bir bütünlüğü de olan bir şiirdir. Şiirin kırık kırık ritmi, sözcük seçimindeki atılıp çekilmeler, bir monolog olan şiirdeki anlatıcının bütün kişiliğini ortaya koyar:

“Güz geldi. Gözlerim karmakarışık. Körüm ben
Güz geldi. Bunu saçlarımın döküldüğünden.
derler ki yaylada doğmuşum, denizin ardında
iniştir, yokuştur, geçer dizlerimden.”

.....

“Bu güz öleceğim. bütün işlerimi bitirdim
Derede yıkandım, cevize tırmandım. kuş ürküttüm
Kaçırdılar on iki Çocuk doğurdum. beledim gözledim
Oğlan everdim. kız yetirdim. otuzuma vardım”

.....

Bu şiir, hemen ardından gelen şiirle, “Kış”la, bütünlük gösterir.
Hem kurgu (şiirlerin noktalama işareti ve büyük harf küçük harf
düzeni başlı başına bir derinlemesine incelemeyi gerekli kılıyor
bence) hem ses olarak aynı anlatıcıyı işaret ediyor:

Kış geldi. Ocağı yaktık ay Yârim
ceviz yaprak döktü. dere bulanık
savuşturdum kara atlı ölümü
Pancar bastık tencereye suyunan

“Üfle. dumana doluştuk. kirliyiz, kötüyüz
üfle. ne kadar Cehennem olsa o kadar iyidir
üfle. Tanrı bıçağa mı benzer girebiye mi?
üfle. kör ağzıyla. bir ağzı keskindir”

.....

“Yastığına Memedalim yakışır
gömdük bir iyice Eceliyen
urbaları osmanıma iygeldi
Beşyüzü, babası Ombaşıyan

“Deli, serçe kuş mu, hamsi balık mı, biz adam mıyız, Deli ağlama. Sular mı bassın gömütlerimizi ölülerini rahat bırakmalı. Memedalim gitsin pazar pazen alsın. ıslaklı iskarpin sana”

.....

Daha önce değindiğim “dön” komutu gibi, burada da “üfle” komutu, olağan bir sözcük olmaktan öteye geçiyor. Gene sözlük araştırmasına girmek gerekiyor. Öncelikle elbette, bir önceki kitaptaki “ocağı yaktık” sözüyle bağıntılı olarak yorumlanmalı. Ateşin sönmemesi için üflemek gerekir. Düz bir anlam mı? Değil. “Ocağın sönsün” yani “soyun tükensin” karşıtı olarak söylenmiş bir söz diye okunmalı bence. Kaldı ki, burada komutu veren anne ve komutu geline veriyor, şiirin tümünden sezindiğimiz gibi. Üflemenin bir başka anlamı daha var ki buraya da oturuyor: Nefes etmek yani “okuyup üflemek”teki “üflemek”. Üflemek, şamanizmin çok etkili kötü ruh kovma edimlerinden biridir üstelik ve Anadolu bu geleneği dinleştiren sürdürmektedir hâlâ. Ana Kadın’ın (anlatıcının) dilekleri yerine gelmez. Şiir yoksulluğun, umutsuzluğun, çaresizliğin dayanılmaz bir çılgılığı olarak birden biter:

sabah oldu. gelin gelin yok gelin
kaçırdılar. varıp gidem yalvaram
Ağam Selim, Beyim Selim geri ver
almaya gücümüz yetmez bir daha

Hemen ardından gelen, kitabın üçüncü şiiri “İlkyaz”da söylem değişir. Konuşan önceki şiirlerin kişisi değildir. Hatta bu şiir birden fazla konuşan var izlenimi vermekte. Önceki şiirlerin iç/dış monoloğu yerini doğrudan ifadeye bırakıyor çoğunlukla. Gene de şairin bir persona (maske/kışı) ardından konuşmasına şahit olduğumuzu vurgulayabilirim. Bu şiirin ilk dizelerinin neredeyse bir “darbı mesel” haline geldiğini de belirtmeliyim:

Ah, kimselerin vakti yok
Durup ince şeyleri anlamaya

Kalın fırçalarını kullanarak geçiyorlar
Evler çocuklar mezarlar çizerek dünyaya
Yitenler olduğu görülüyor bir türküyü açtılar mı
Bakıp kapatıyorlar
Geceye giriyor türküler ve ince şeyler

.....

Bu dizelerden sonra tırnak açar Gülten Akin ve bir erkek söylemi başlar... Gene de vurgu kadınlar, erkeğin ya da erkeklerin kadınları üzerinedir. Karılarının ezilmesi üzerinedir... Son iki dize bir umut mu çağrıştırmaktadır?

Ardından “Yaz” şiiri gelir. İlginç bir otobiyografi denemesidir bu şiir Gülten Akin hem çocukluğundan başlayarak hayatını ortaya koyar hem onar yıllık dönemlerle sert bir şekilde hesaplaşır, eleştirir o dönemleri. Şiirin son dizeleri, müthiş bir umutla kapanır, Gülten Akin’da benzerini çok az gördüğümüz ışıltılı bir umutla.

Ve bu dört mevsimi kapattıktan sonra bir muammayla bizi yüz yüze bırakan bir şiir çıkar: “Ellas”. “Sen neredeydin.” Cümlesiyle açılır şiir. Bir soru cümlesi değildir. İfade sorudur ama cümle değildir. Bu, başlıktaki Ellas sözüyle bağlantılı olduğuna göre Ellas bir kişi olmalıdır. *Kırmızı Karanfil*’de sürekli olarak Karadeniz bölgesinde dolaştığı için bu söz de bu yöreye ait olmalıdır... “Ellas” klasik Yunancada “Yunanlı” demektir... Bu kelime zamanla bir metafor olarak hem “halk” hem “insan” anlamı da kazanmıştır. Bu söz Pontus Rumcasında (yani Gülten Akin’in yaşadığı ve dile getirdiği coğrafyada) bu anlamlarını taşıyor mu, bilmiyorum. Ama bu coğrafya sadece Pontus Rumcası da taşımaz. Bir diller harmanıdır burası... Hemşince denilen kadim Batı Ermenicesi, Lazca, Gürcüce, kimliği saptanması son derece güç Güney Kafkas dilleri... Hepsi bu yörededir, Türkçeyle birlikte. Köyden köye aynı kelime söyleyiş değiştirir... Belki de

Ellas söyleyiş değiştirmiş bir kelimedir. Nedir? Bir adın, örneğin “İlyas” adının söyleyiş değiştirmiş hali midir, Betül Mutlu’nun kitabında (*Gülten Akın’ın Şiiri*, Ürün Yayınları, Ankara 2015, s. 171) değindiği gibi? O zaman şu soru geliyor: Hangi İlyas? Anadolu halk kültürünün yarattığı, Hızır’ın yoldaşı İlyas mı? Hani en başta çok soru sorduğu için Hızır’ın yanına almak istemediği İlyas... Yoksa Kuran’ın ve Kitabı Mukkades’in peygamberlerinden biri olan İlyas mı? Döneminin en güçlü putunu kıran İlyas... Ben şiirlerde içinde sadece bir Ellas’ın çok uzak da olsa put kırıcı İlyas’a bir gönderme olabileceği kanısındayım: “Anadolulu Ellas’la Heykeller”. Kitapta dört Ellas şiiri var: “Ellas”, “Anadolulu Ellas’la Heykeller”, “Ay Sarı Ay, Usul Ay”, “Kumrulu Ay”. Ortak paydaları Anadolu halkının direncini, ağırdan başkaldırmasını, önce put yaratıp (heykel) sonra bunu kırma gücünü taşıyışını işleyen şiirler bunlar ve böylelikle Ellas’ın Yunanlı kelimesinin metafor anlamı olan “halk” kavramına dönüyorum.

Gülten Akın’ın yaşamının getirdiği doğal seçimle bu klitaptaki şiirlerin alanın Sinop’tan Gevaş’a Karadeniz olduğuna değinmiştim... Benim doğum yerim olduğu için okurun hoşgörüsüne sığınarak, Gerze göndermeli (adı geçmese de) bir şiire değinmek isterim: “Kocakarı Ağıdı”. Bu şiirdeki “kocakarı”, incire çıkacak kadar gözü pek bir yaşlı kadın. Yaşlılığı kabullenmeyen kadınlardan... Bu şiirde geçen “Evimizin önü Boyabat yolu” dizesi bunun bir Gerze şiiri olduğunu vurguluyor. Şiirin teknik yapısı, kafiye düzeneği, ritmi, tam “türkü” tadında.

Kitabın son şiirleri bir sonraki kitaba çengelleniyor: “Oğlanın Türküsü”, “Küçük Kızın Türküsü”, “Atın Türküsü”. “Atın Türküsü” gelecek kitapların “destan”larına bağlanırken, “Oğlanın Türküsü” 1970’lerin devrimci hareketlerine bağlanıyor. Şiir, aradaki sorular, geleceği sorgulamalar dışında gelecek günlerin umudunu taşır:

.....

Haksızlık nerede olursa olsun
Zulüm nereden gelirse gelsin
Barışla, sevgiyle olmayacaksa

Ey gerçek sesimiz, ey büyük kavga
 Yankılan dağdan dağlara
 Yankılan dağdan dağlara

“Küçük Kızın Türküsü” önceki otobiyografik şiirlerin tümleci adeta. Adeta, bu şiirler uzun bir süre uzak duracağı, bir kitlenin içinde kendini eriteceği öz benliğini ele alan dünyayı kapatıyor.

1972-1983 yılları arası şiirleri, kitapları, Türkiye'nin hem umutla hem onulmaz bir umutsuzlukla, giderek kaos ve korkuyla boğuştuğu yıllardır ve Gülten Akın bunu derinden ve içinden yaşar ve *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı*'ndan (1972) sonra, *Ağıtlar ve Türküler* (1976), *Seyran Destanı* (1976), *İlahiler* (1983), *42 Günün Şiirleri* (1986) art arda çıkar ve yeni dönemini belirler.

Bu dönemi, bu kitapları, ele almaya başlamadan bir tanıma başvurmalıyım: Destan. Edebiyatımızda “destan” iki ayrı uçta farklı anlamlar taşır. Geleneksel kalıplı edebiyat anlayışı içinde destan koşuklu kahramanlık anlatısıdır. Burada iki temel nirengi noktası kahramanlık ve anlatıdır. Destanın kahramanı ya da kahramanları vardır ve onun ya da onların öyküsünü anlatır. Mitos, doğa üstü önemli damarlarından biridir destanların. İşte Homeros ve *İlyada'sı*. Her anlamda, destanın bütün özelliklerini açıklayan tipik örnektir *İlyada*. Ve buradan da biliyoruz ki her destan içinde ağıtı da barındırır. Destanların yazılı, yazarlı oluşuyla sözlü ve anonim oluşu arasında büyük, belirleyici bir fark görülmez. Bizde bir de halk edebiyatı içinde “destan” diye anlatılan farklı dalları olan bir tür daha vardır. Bunlar kahramanlık niteliği taşımazlar. Daha bilimsel bir tanımla “epik/epope” değildirlir: Ya “Evlendiği Gece Elektriğe Çarpılıp Ölen Gelinin Destanı” gibi yörel-yerel olayları anlatırlar ya da didaktiktirler, uzundurlar ve “destan” denilmiştir... “Esnaf Destanı” gibi, “Hayvan Destanı” gibi...

Bizde, Cumhuriyet'ten sonra en dikkat çekici destanlar Nâzım Hikmet'in destanlarıdır... Nâzım Hikmet, iki önemli yenilik getirir destana: Halkı, halktan kişileri kahramanlaştırıp üstün kişilerle birlikte yüceltir, *Kuvayı Milliye Destanı*'nda olduğu gibi, *Şeyh Bedreddin Destanı*'nda olduğu gibi... Gülten Akın, *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı*'nda Nâzım Hikmet'in yolunu izler ve tarihsel

olarak Maraş ayaklanmasının öncü kişisi diye adlandıran Sütçü İmam'a kısa bir yer ayırmasına karşın asıl ağırlığı tüm Maraş halkına ve Ökkeş'e verir. İngiliz birliklerinin Maraş'a yaklaştığı haberinden önce yani savaşın ve direnişin başlamasından önce Gülten Akın bölgenin geniş tarihiyle başlar söze, kentin ve bölgenin bilinen yerleşik halklarını, kurulu devletlerini sıralar. Asıl çatışma 30 Ekim 1919'da İngilizlerin yerlerini Fransızlara vermesiyle başlar ve çatışmanın önemli tarihleri üzerinden anlatır öyküsünü... Geleneksel destanlardaki olağandışılığın yeri yoktur bu şiirde. Her şey teatral bir anlatıyla aktarılır.

Bence Gülten Akın'ın ikinci dönemi diye adlandırabilecek olan şiir özelliği *Ağtlar ve Türküler*'le (1976) başlar ve *Seyran Destanı* (1979), *İlahiler* (1983), *42 Günün Şiirleri* (1986) ile sürer. Hatta ben bu dört kitabın bir büyük kitabın bölümleri gibi değerlendirilebileceği kanısındayım. *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı*'ni bir yana bırakacak olursak, Gülten Akın'ın ana şiir damarı, yukarıda sözünü ettiğim gibi, *Kırmızı Karanfil*'in son şiirleriyle *Ağtlar ve Türküler*'e bağlanır... Seksenli yıllara karanlık bir devlet baskısının egemen olduğu bir mirası devreden yetmişli yıllar Türkiye'nin adım adım kıyım, acı, yoksulluk yıllarıdır. Adeta adı konulmamış bir iç savaş yıllarıdır. Gülten Akın bu yılları sadece toplumcu bir aydın şair olarak değil, bir anne olarak, gerçek bir deneyim olarak da yaşar ve dile getirir. Ayrıca bu dönem Gülten Akın'ının kalıplı şiirden alabildiğine uzaklaştığı ve halk şiirinin otantik sesi olduğu dönemdir. Halk şiirinin denemese de halkın söze başvurduğunda iki deyiş öne çıkar: Ağıt ve ağıtın ardından da kargış (beddua) çünkü onu ağıt söylemeye iten neyse (ölüm, gurbet, ayrılık, doğal afet hatta) çaresizliğinin, umulmazlığının da ağıtıdır. Adalet bulamaz, bulamayacaktır. O yüzden kargışa başvurur, kargıştan başka medet umacağı bir çare, çözüm yoktur. Ve ağıt da kargış da kadınların tekelindedir. Erkekler suspustur, donup kalırlar. Kadınlar haykırır. Kadınların sözlü isyanı kolay kolay dönüşmez erkeklerin isyanına.

Türkiye'nin o korkunç döneminde Gülten Akın da Anadolu kadının, kırana uğrayanların kaderini paylaşır, haykırışı olur o dönem. *Ağtlar ve Türküler* kitabı da bu ikili haykırışla, bir "Kargış Ağıt"la açılır, ağıtlarla devam eder:

.....

Yad nesne değmedik yara kanar mı
 Eli uzatmadan ateş yanar mı
 Kısır biçimlere kuşlar konar mı
 Yoku yoksulluğu özden geçirenler
 “Kargış Ağıt”

.....

Karacamı suya indiremedim
 Şahanım uçurdum döndüremedim
 Dağlar
 Enikli kapılar kitlendi
 Taş avlular sustu ben sustum
 İlk kez bekledim ölümü
 Dostu bekler gibi bekledim
 Dağlar

Benim acım acıların beyidir
 Canıma bir doru kısrakla gelir
 Öfkeyi sabırda eritir
 Umut yer
 Suyunu gözümünden içer bir zaman
 Dağlar of dağlar

“Ağıt”

Kitabın başlığındaki türkü de ananım halk türkülerinin özelliğini taşır. En şen şakrağının içinde bir hüznün saklıdır, çoğunlukla da türkü ile ağıt arasında ince bir çizgi, belli belirsiz bir ton farkı vardır. Gülten Akın'ın türküleri de ağıttır düpedüz:

Hey zalım yar zalım
 Uyan dedim uyanmadın
 Uyanmadın, baht uyanmaz, oğul gider gelmez
 Düşer al kanlar içinde oğul gider gelmez

.....

“Sis Türküsü”

1979'da basılan *Seyran Destanı*, uzun bir dönemin ve emeğin ürünüdür. Bu kitapta yer alan şiirlerin ilk örneklerine 1972'de, dergilerde rastlıyoruz. *Seyran Destanı*'nın "Seyran"ı, Gülten Akın'ın eşi ve çocuklarıyla uzun bir Anadolu yaşamından sonra, kocası Yaşar Cankoçak'ın emekli olmasıyla gelip yerleştikleri bir Ankara "semti"dir... 1972'de, Ankara'nın hemen hemen kuzey-kuzeydoğu sınırını çizmekteydi. Dağınık bir gecekondulaşmadan apartmanlaşmaya yeni yeni geçiyordu. Köyden çok Anadolu kasabalarından göç alan bir yerdi. Ama çok geniş bir coğrafyadan göç almaktaydı. Ağırlıklı olarak da Orta ve Doğu Anadolu'dan. O zamanki adı da Seyran Bağları'ydı zaten.

Kısacası, Gülten Akın gene Anadolu'daydı, üstelik yoğunlaşmış bir Anadolu'da. Kitabın sunu yazısında Gülten Akın, göç olgusuna, Celâli İsyânları'na değinerek söze başlar. O dönem, sol başkaldırışın henüz kırığa dönüşmediği, umutların hâlâ var olduğu bir dönemdi. Gene de, kitap, bir önceki kitaba eklenir ana temasıyla:

Ağıtla başlarız yaşamaya
 Konuşmadan önce sövmeyi biliriz
 Yarı alkışsa sözlüğümüzün
 Gerisi ilenç
 .....

Ağıt ve kargış yani, "ilenç" de kargışla hemen hemen aynı anlamdadır. Şiirlerde gene ağırlık halk şiir geleneğindedir ama "kalıplı" halk şiirinden çok doğaçlama söyleme havası hâkimdir. Üstelik, destan denilmesine karşın, tipik bir kahraman/kahramanlık destanı değildir, Anadolu'nun çeşitli yerlerinden göç edenlerin destanıdır... Bir göç destanıdır yani. Bir bütünlüğü olan anlatı üzerine de kurulu değildir, klasik epik şiirde olduğu gibi.

.....

Ozanım düşe geldim
Dönüp uğraşa geldim
Astım işlek kalemim
Yazamam oğul

“Bunalan Ozan İlahisi”

Böyle biter ilk şiiri *İlahiler*'in (1983).

Destan, ağıt, kargış çok fazla sorun değildi ama “ilahi” sözü birden duraklatıyor. *Ötüken Türkçe Sözlük*, (Yaşar Çağbayır, 2007) “Allah’ın varlığı, birliği konularını işleyen şiir veya Allah’tan yardım dileme niteliği taşıyan manzum dua” tanımını veriyor ilahi için. Bu şiirlerde (başlıksız bir düzyazı metin de dahil buna) alttan alta bir yardım dileme olmasa da bir yardım bekleme edası egemen. Onca kargış ve ağıttan sonra nerdeyse bu susup, kalma havası hâkim şiirlere. Gülten Akın, belirttiğim gibi kendi yaşadığı gerilimi kendinde saklamıyor üstelik, başkalarının, aynı deneyimi paylaştığı öteki anaların da sözcüsü. Şurada bile:

Nergisle güz gülü arasında
Beş yıldır beş uzun yıldır
Yağmurla kar arasında
Beş yıldır beş uzun yıldır
Ayazla çiy arasında
Demirle pas arasında
Seyran’la Mamak
Beş yıldır beş uzun yıldır

.....

“Demirle Pas Arasında İlahi”

42 *Günün Şiirleri* (1986) Gülten Akın’ın şiir birikimi içinde özgün bir yer alır. Kitap tümüyle düzyazı ve şiirin iç içe kullanımından oluşur. Nâzım Hikmet bu yaklaşımla kitaplarını kuran en önemli şairdir. *Benerci Kendini Niçin Öldürdü*’de (1932),

dışında bir şiir kitabı daha yayımlanmıştır: *Celâliler Destanı* (2007). Ancak, dilinden ve kurgusundan bile anlaşılacağı üzere, bu son dönemine ait değildir. Büyük bir ihtimalle, yetmişli yılların başında, *Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı*'ndan sonra, belki de *Seyran Destanı* sırasında yazılmış olmalıdır. *Seyran Destanı*'nın başında, açılış yazısında Celâli isyanlarından yukarıda değindiğim gibi heyecanla söz eder. Bu dönemindeki, pek çok usta işi şiiriyle birlikte, tıpkı “kestim kara saçlarımı” sözü gibi, “ah kimsenin vakti yok/ durup/ince şeyleri anlamaya” gibi ikonik bir söz bırakır: “Sonra işte yaşlandım”.

Güven Turan

Taranta Babu'ya Mektuplar'da (1935), *Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı'nda* (1936) düzyazı ve şiir iç içedir. Ne var ki, Nâzım Hikmet'in kurgusunda düzyazı ve şiir aynı izlek ve aynı bütün üzerinde konumlanırken Gülten Akın'daki düzyazılarla şiirler bağımsız yapıtlardır. Bir noktada Gülten Akın kendinden çok birlikte olduklarının yaşamlarını, deneyimlerini aktarır. Hatta, Türkiye'den çıkar aynı kaderi, nerdeyse aynı yıllarda paylaşan Güney Amerika ülkelerinin analarının da sözcüsü olur... Aslında bu *42 Günün Şiirleri*, uzun bir sessizliğin başıdır:

Yırttı yüzlerce dizesini
Çekti duyulan şiirlerinden adını
Sildi şiire dönüşen sözleri
Yüreğinden

.....

“Red”

Sonra, beş yıl sonra, *Sevda Kalıcıdır* (1991) gelir ve sunusunun ilk dizesi şöyledir: “Günlerce aylarca şiirden kaçtım”. Aslında bir kez daha yazılı ve kalıplı şiire ve birinci dönem diyeceğimiz yılların izleklerine (sevgi, sevgisizlik, kadın/erkek ilişkisi, evlilik, gizli yalnızlık, dostluk vb) döner. Çünkü oğlu için verdiği ve başka Anadolu analarının çocukları için verdiği savaşı paylaştığı dönem bitmiştir... Türkiye bir dinginliği yaşamaya başlamıştır görünüşte. Askeri baskı yönetimi bitmiştir en azından. *Sevda Kalıcı'dır*'ı yeni kitaplar izler: *Sonra İşte Yaşlandım* (1995), *Sessiz Arka Bahçeler* (1998), *Uzak Bir Kıyıda* (2003), *Kuş Uçsa Gölgesi Kalır* (2007), *Beni Sorarsan* (2013). 2013'te üniversite yıllarından beri yaşamını paylaştığı Yaşar Cankoçak ölür. Karadeniz'in sert doğasından, sert yaşamından hatta bir ölçüde Ankara'nın boğuk havasından en azından yazları kaçabilmektedir. Balıkesir'in Burhaniye ilçesindeki yazlığında kalmaktadır. Ama Gülten Akın “şen günler” şairi değildir hiçbir zaman. Özellikle Yaşar Cankoçak'ın ölümünden sonra sağlığı hızla kötüye gider... 4 Kasım 2015'te karanlığı, acıyı, çileyi, ağıtı, kargışı çağdaş şiire dönüştüren usta şair ölür. Sağlığında, yukarıda adını verdiklerim